

3. Бондаревская Е.В. Гуманистическая парадигма личностно ориентированного образования / Е.В.Бондаревская // Педагогика. – 1997. – №4. – С.16-20.
4. Красовицький М. Людина – мета, а не засіб. – К.: Ред. Загальнопед. газ., 2003. – С. 5-22. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
5. Педагогічні технології: теорія і практика: Навчальний посібник / За ред. проф. М.В.Гриньової. – Полт. Держ. Пед. Ун-т. ім. В.Г.Короленка. – П., АСМІ, 2004.
6. Селевко Г.К. Воспитательная система саморазвития школьника завоевывает признание практиков: Школа и воспитание: [Опыт России] / Г.К.Селевко // Народное образование. – 2004. – №8. – С.155-164.

*С.Гончаренко,
аспірантка Уманського
педагогічного університета*

“SOS ДИТЯЧЕ МІСТЕЧКО” ЯК ФОРМА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ-СИРИТ

На розвиток традиційних форм соціального влаштування дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків, у кожній окремій країні особливий вплив має історичний досвід, національні традиції, релігійні погляди, і, безперечно, особливості економічного розвитку країни. Причому одні форми влаштування дітей-сиріт складаються стихійно, інші – цілеспрямовано, але з метою оптимального задоволення потреб тих дітей, які залишилися без батьківського піклування [5, с. 43].

Міжнародний досвід державної опіки над дітьми засвідчує поступову відмову держав, що мають гуманістичне спрямування соціальної політики, від інтернатних форм утримання дітей, позбавлених батьківського піклування, орієнтацію на створення та підтримку сімейних форм опіки.

На необхідності сімейного виховання як оптимальної умови гармонійного розвитку дитини свого часу постійно наполягали видатні педагоги-гуманісти Г.Гмайнер, П.Ф.Лесгафт, О.С.Макаренко, Й.Г.Песталоцці, В.О.Сухомлинський. Вони доводили, що сім'я є одним із найважливіших інститутів соціалізації дитини, персональним

навколишнім середовищем її розвитку. Виховання дітей починається в сім'ї. Усі інші соціальні інститути беруть участь у виховному процесі дітей значно пізніше, коли основні риси характеру дитини уже започатковані. У сім'ї закладаються основи фізичного, інтелектуального й морального розвитку дитини, формуються громадянські почуття, світогляд, естетичні смаки. Особистий приклад батьків, їх ставлення до праці, громадського життя, принципів, чесність, відповідальність, дисциплінованість, доброта й чуйність, бережливість, простота й скромність є для дитини прикладом для наслідування. Чим більше довір'я між батьками і дітьми, тим сильніший вплив сім'ї на формування усіх сторін розвитку особистості дитини [4, с. 10].

Серед сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців, праці яких були присвячені проблемам сирітства та розвитку сім'ї, можна відзначити В.С.Яковенка, І.В.Пешу, Г.В.Фінчук, О.Б.Осколкову, Г.А.Сатаєву, Ю.П.Азарова, І.А. Бобильову, І.Ноя, І.Рейса, Р.Емері, Дж. Коллі.

Одним із перших педагогів-гуманістів, який стверджував ідею необхідності виховання дітей, позбавлених батьківського піклування, в умовах наближених до сімейних, був швейцарський педагог-вихователь Й.Г. Песталоцці. Сімейне виховання він розглядав як природну і необхідну потребу для формування особистості дитини. Він наголошував, що опікунський заклад зможе виконати своє завдання лише тоді, коли матиме сімейний характер і не обмежуватиме процес виховання заформалізованими порядками [5, с. 43-44].

Свого часу Й.Г. Песталоцці організував заклади громадського виховання для дітей-сиріт, які докорінно відрізнялись від діючих тоді виховних будинків та притулків. У притулках, які він очолював, переважав гуманістичний характер виховання, діти були членами єдиної великої родини.

Видатним педагогом-реформатором був Г.Лейц, який розробив концепцію організації сільських шкіл-інтернатів для дітей, позбавлених батьківського піклування. Ці заклади склалися з малих шкільних сімей по 5-12 дітей на чолі з вихователем – «батьком» сім'ї. Саме в сім'ї вбачав Г.Лейц головний чинник формування повноцінних людей.

У США перший дитячий будинок на засадах сімейного виховання було відкрито у 1917 році ірландським священиком Е.

Флананом. Він заснував «хлопчаче містечко» (“Boys Town”) для утримання та виховання 8-10 річних хлопчиків, девізом якого були слова «Для безпритульних і покинутих хлопців, незалежно від раси або віросповідання». Педагог прагнув поєднати моральне і релігійне виховання. Вихованці повинні були стати морально стійкими та професійно підготовленими. Особлива увага приділялася самоврядуванню. Підтримується та існує “Boys Town” дотепер виключно на добровільні пожертви і внески. Основними виховними засобами в ньому є спортивні гартування, ручна праця в майстернях та сільському господарстві, мистецька діяльність [5].

Пошуки нових методів розв'язання соціальних та педагогічних проблем соціального сирітства стимулювали розвиток соціально-педагогічної ідеї австрійського педагога Германа Гмайнера. Саме він у 1949 році заснував Австрійську асоціацію “SOS Kinderdorf International” (“SOS Дитячі Містечка”), ініціюючи програму зі створення повноцінної домівки для кожної осиротілої дитини. Перше «дитяче поселення» було збудоване в маленькому австрійському містечку Імст, яке сьогодні слугує зразком для національних асоціацій по всьому світові. Ця ініціатива отримала потужну підтримку серед австрійців, і завдяки партнерам невдовзі вийшла на міжнародний рівень.

Сам Герман Гмайнер вважав, що ці містечка об'єднують всі великі релігії світу, бо вони не мають расових переваг, і повертають знедоленим дітям їх щасливе дитинство [13].

Досвід цієї добродійної організації виявився прийнятним, як для високорозвинених країн, так і країн із економікою, що розвивається. Сьогодні “SOS Kinderdorf International” (“SOS Дитячі Містечка”) є найбільшою міжнародною неурядовою благодійною організацією, яка здійснює свою діяльність в 132 країнах світу через національні асоціації. Кожна національна асоціація працює пліч о пліч з державними органами, відомствами й організаціями своєї країни за підтримки партнерів і спонсорів заради майбутнього знедолених дітей.

“SOS Дитячі Містечка” складаються з окремих будиночків, в яких мешкають SOS-родини (групування різних за віком дітей та їх вихователь) та розвиненої інфраструктури, завдяки якій сім'ї можуть жити повноцінним життям. Ці містечка не є режимними установами на кшталт дитбудинку. Це місце, де максимально реалізовується право

дитини на сім'ю. Адже саме сім'я має величезний вплив на виховання, освіту та становлення будь-якої особистості. Можна сказати, що це фундамент, на якому будується все життя. І від того наскільки він міцний, цей фундамент, залежить дуже багато в долі людини. Сучасний дослідник проблем сімейного виховання Ю.П.Азаров наголошує, що «дитина живе, а не виховується. Чим яскравіше її життя, тим більше позитивних емоцій, тим повноцінніше і здоровіше виховання ... Для повного гармонійного розвитку дитини потрібно не звільняти її від корисних занять, а оточувати ними; не втискувати в рамки, які ми створили із своїх стереотипів, а постійно розширювати діапазон власне дитячих захоплень, пам'ятати – не наше, а своє життя повинна прожити дитина» [1, с. 39].

Заступник генерального секретаря континентального офісу «SOS Дитячі Містечка» у країнах Східної Європи, Балтії та СНД Міхаель Пьольтль відзначає, що головна мета проекту дитячих містечок – пристосування, адаптація дітей-сиріт до життя. «З цим завданням наразі не справляються інтернати. Тому життя у містечку, котре не є закритим закладом навчання, для дитини буде дуже корисним. Усі дітлахи будуть ходити в місцеві дитсадки, відвідувати школи та спортивні заклади» [12].

458 «SOS Дитячі Містечка» і 359 «SOS Молодіжних будинків» стали домівкою для 65 776 осиротілих дітей та молодих людей по всьому світові, й дозволили жити в умовах сімейної опіки і захищеності. Понад 130 000 дітлахів відвідують SOS дитячі садки, школи та розвиваючі центри, і приблизно 620 000 осіб отримують допомогу в SOS медичних та соціальних центрах. Окрім того, «SOS Дитячі Містечка» надають допомогу постраждалим під час стихійних лих, військових дій та інших надзвичайних ситуацій [12].

Вдале визначення поняття сімейного дитячого будинку подається в словнику сімейного виховання «Семейное воспитание: краткий словарь» за редакцією І.В. Гребеннікова: «Сімейний дитячий будинок – це установа для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, яка створюється нарівні з дитячими будинками звичайного типу і школами-інтернатами. Умови перебування дітей і відносини між дітьми і вихователями тут максимально наближені до сімейних. ... Сімейні дитячі будинки можуть бути декількох видів. Перший вид – містечко, яке може вмішувати 8-10-12 спеціально побудованих житлових будинків, кожен

на 1-2 сім'ї. В одній сім'ї – декілька опікунських дітей і рідні діти вихователів... Другий вид – сімейний дитячий будинок, який є частиною містечка. Розміщуються сім'ї у власному окремому будинку. Опікуном в даному випадку є жінка-мати. Третій вид – це сім'я, яка прийняла на виховання не менше 6 дітей. Їй надається окрема квартира чи будинок з відповідними необхідними приміщеннями» [6, с. 238]. Отже, ми можемо виокремити два типи сімейних дитячих будинків: це так звані «SOS Дитячі Містечка» і звичайні дитячі будинки сімейного типу. Звичайно ж виникає велика кількість питань щодо створення таких містечок, їх структури, ролей батьків-вихователів, набору дітей та взаємовідносин між ними, підготовки їх до самостійного життя, досвіду інших держав, де така форма утримання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування існує вже не один десяток років. В нашій статті ми спробуємо віднайти відповіді на ці питання.

Як уже зазначалось, «SOS Дитячі Містечка» існують не автономно від оточуючого суспільства. Кожне таке містечко є моделлю суспільних відносин, які передаються через освіту, виховання, медичне обслуговування і мета їх – це входження в більше суспільство, не бути ізольованими від нього. В містечках використовується і цінується місцева культура, за виключенням тих випадків, коли порушуються права людини.

Діти без батьківського піклування та діти-сироти приходять до SOS містечка, де їх об'єднують в оточенні родинного затишку. Дітей підтримує та виховує SOS мати й інші 15 дітей, які проживають в цьому SOS будинку і, відповідно, є SOS братами та сестрами. В середині таких сімей розвиваються сильні зв'язки, і навіть коли діти виростають і залишають містечко, ці родинні відносини продовжуються.

Зростаючи, SOS діти мають переваги сталого життя в родинній атмосфері та всі необхідні для життя складові, такі як: одяг, їжа, медичне обслуговування та якісну освіту. Діти знаходяться в SOS містечках до того часу як вони самостійно зможуть будувати своє подальше життя як доросла особа.

Щороку понад 1 мільйон дітей отримують освіту, сімейну підтримку, медичне обслуговування, підтримку згідно реабілітаційних програм.

SOS місія цих містечок включає в себе:

– створення сімей для дітей, які цього потребують;

- допомогу дітям при визначенні своєї ролі в майбутньому;
- участь в розвитку суспільства.

В основі роботи SOS містечка – сімейний підхід у довгостроковій опіці дітей, які залишилися без піклування батьків і соціальних сиріт. Ця концепція засновується на чотирьох принципах.

Перший принцип стосується матері. Кожна дитина може розраховувати на постійну турботу про неї, тобто важливою та центральною фігурою в SOS містечку є мама. Вона вибудовує близькі стосунки з кожною дитиною, забезпечує її захищеність, дає їй любов, стабільність і безпеку. В.О.Сухомлинський казав: «Дитинство – найважливіший період людського життя, не підготовка до майбутнього життя, а теперішнє, яскраве, самобутнє, неповторне життя. І від того, як пройшло дитинство, хто вів дитину за руку в ті роки, що увійшло в її розум і серце з оточуючого світу, – від цього у вирішальному ступені залежить, якою людиною стане сьогоднішній малюк» [7, с. 33].

Щоб стати SOS мамою треба пройти професійну підготовку. Жінка може бути за спеціальністю педагогом, а може мати й зовсім іншу професію, але пройти спецпідготовку, щоб її затвердили вихователькою і доручили виховання чужих дітей. Після медичного обстеження кандидати у мами проходять психологічні тестування. Кілька днів поспіль вони живуть в одному із санаторіїв під пильним наглядом психотерапевтів, після чого спеціалісти можуть зробити висновок: варто чи ні рекомендувати кандидатуру на затвердження у мами. Після цього жінки проходять 48-годинний курс медико-педагогічної підготовки і 220 годин навчаються, як виховувати дитину в умовах містечка [12]. Програмою також передбачене стажування у найближчій країні, де досвід «SOS Дитячих Містечок» запровадили раніше. Тільки коли кандидатка на SOS маму буде готова до цієї ролі – вона приступить до своїх обов'язків. Так як мама живе в одному будинку разом із дітьми, веде домашнє господарство, займається розвитком і вихованням дітей, вона добре знає і поважає історію кожної дитини, навіть яку релігію сповідувала її сім'я. Саме мама моделює сімейні взаємини в сім'ї. Президент «SOS Дитячі Містечка» Хельмут Кутін зауважив, що бути SOS мамою – це не просто професія, а покликання на все життя [12]. Свого часу письменник А.М. Горький казав, що любити дітей і курка вміє. А ось виховати їх – це велика справа, яка потребує таланту і широкого знання життя.

SOS матері віддають частинку себе кожній дитині, до якої мають відношення в SOS містечку. Водночас вона професійний опікун дитини і, використовуючи свої освітні знання, вона здатна якомога ближче наблизитись до дитини та зрозуміти її життєву історію. SOS мама створює сім'ю з групи дітей, які приходять з різним світосприйняттям. Той факт, що SOS мати знає історію кожної дитини, яка прийшла до неї в сім'ю, дозволяє їй краще зрозуміти та відчувати особистість та поведінку дитини. Досить швидко SOS мати знаходить спільні інтереси зі своїми дітьми. Її зусилля допомагають дітям полегшити сприйняття ними різних культур та не брати до уваги колір шкіри, расові та етнічні вподобання, переконання та погляди.

Другий принцип – брати та сестри живуть у сім'ї. Вони створюють сімейні відносини, тобто діти, які приходять у конкретну SOS сім'ю, поступово будуть звикати один до одного. Біологічно рідних дітей ніколи не розлучають якщо вони потрапили до містечка. Це означає, що більші групи дітей рідних братів і сестер можуть жити разом, в той час як в інших установах таке проживання не можливе. Зазвичай до містечка беруть дітей до 10 років, але роблять виключення, якщо серед рідних братів і сестер є діти старші 10 років. Взаємовідносини між такими дітьми не припиняються навіть коли дитина вже досить доросла і може жити самотійно. Їм завжди раді, коли вони повертаються в містечко щоб провідати свою сім'ю, і досить часто їхні молодші брати і сестри навідують їх, де б вони не жили.

Третій принцип – дім. Кожна сім'я створює власний дім. Дуже важливо зрозуміти, що діти живуть у домі – сімейному вогнищі, а не в дитбудинку, коли по дзвінку їх кличуть на обід чи оголошують відбій. В будинку повинна панувати сімейна атмосфера, власний ритм життя конкретної сім'ї, зі звичками його мешканців. Діти отримують ласку, увагу та зростають захищеними від проблем, які раніше випадали на їхню долю. Діти розподіляють між собою обов'язки, ділять радість і горе. Всю домашню роботу в SOS будинку виконують рівноправно. Кожна SOS мати є відповідальною за обов'язки в своєму будинку, включаючи приготування їжі, прибирання, прання білизни, прийом гостей, класифікування обов'язків та діяльності членів сім'ї, планування сімейного бюджету, прогулянок дітей та багато іншого. Вона намагається зробити життя в своєму будинку незалежним, самотійним. Дуже важливо, щоб мама поступово навчила дітей

приспосовуватися до дорослого, реального життя. Адже не секрет, що державні вихованці, вийшовши зі стін дитбудинків, часто не знають елементарних речей. Вони зростають із низькою самооцінкою своїх сил, звикнувши, що за них усі важкі питання вирішують вихователі. Діти під керівництвом мами самі купують продукти, вчать готувати, обслуговують себе та своїх братів і сестер. Будинки розміщено серед місцевих жителів і тому все має бути підпорядковано до законів проживання громадянськості. SOS мати мусить економно використовувати воду та електрику і, звичайно ж, привчати до цього своїх дітей.

Будинки це те місце, де вся сім'я об'єднується і готує своїх вихованців до життя в суспільстві, відповідно це тепле та привітне місце для всіх своїх мешканців. SOS мати має навчити дітей такому важливому компоненту самостійного життя як режим виконання певних потреб, особливо якщо діти до того, як потрапити в цю сім'ю, мали травматичний невроз і нестабільне сімейне виховання. Кожна дитина має свої хатні обов'язки відповідно до свого віку і рівня розвитку. Таким чином діти переживають почуття власної гідності і відчувають себе частиною колективу. Вони причетні до всього, що відбувається в будинку.

Як зазначила в своїй роботі О.І.Власова, досліджуючи педагогічну спадщину Г.Гмайнера та дитячі містечка зокрема, виховання самостійності, яке вплітається в сімейні будні, відіграє в дитячих містечках важливу роль. Тут дитина, як і в кожній сім'ї, від самого початку дедалі більше навчається керувати своїми власними справами. Це ніби само собою зрозуміло, але деякі діти не в змозі самостійно виконати найпростіше завдання. У багатьох із них віра у власні здатності настільки слабка, що вони недооцінюють себе. У дитини, якій роками твердили, що вона нікому не потрібна, ні на що не здатна, формується комплекс неповноцінності, постійна потреба чекати на вказівку про те, що слід робити, щоб потім іще раз пережити відчуття своєї недосконалості, зазнати невдачі. Тому виховання самостійності в багатьох випадках – це довготривалий процес, який вимагає спочатку подолання невпевненості і страху дитини, щоб вона могла самостійно виконувати певні доручення [2, с.51].

У SOS містечках діти можуть жити до 14-18 років, а після цього вони переселяються в так званий молодіжний будинок. Він розташований недалеко від їхнього колишнього житла. У молодіжних

будинках живуть юнаки та дівчата, які вже вчаться чи працюють. Але це не означає, що молодих людей залишили напризволяще – ні. У SOS молодіжних будинках їм допомагає пристосуватися і вирішувати проблеми вихователь. Його можна назвати старшим другом дітей. Варто підкреслити, що асоціація «SOS Дитячі Містечка» ніколи не кидає на призволяще своїх підопічних. За долею кожної дитини уважно стежать протягом усього її життя. Щорічно разом із мамою й адміністрацією SOS містечка, за участю самих дітей, складають план розвитку дитини. В ньому враховується індивідуальність дитини, її здібності та фізіологічні потреби. Наприклад, якщо потрібні консультації лікарів, оплата репетиторів, відвідування гуртків, спортивних і музичних шкіл, психологічна чи психотерапевтична допомога, – все дитина отримає в повному обсязі.

Працівники SOS містечок докладають багато зусиль, щоб дитина, потрапивши до SOS містечка спілкувалась з родичами, якщо вони є. Якщо їхні візити не шкодять дитині, то основним завданням є підтримування контакту з родичами дітей, які перебувають під SOS опікою. Діти можуть листуватись з родичами, зустрічатись і навіть можуть організовуватись поїздки в гості, приймати їх у SOS сім'ї. Тому четвертий принцип – сім'я, яка є частиною суспільства. Як зауважує С.П.Тищенко «Психологічний клімат сім'ї – це один із могутніх факторів емоційного впливу на дитину. Від атмосфери в сім'ї, від морального обличчя батьків великою мірою залежить спрямованість активності дитини, її позитивне або негативне самопочуття, характер особистісних очікувань підростаючої особистості щодо оточуючих людей» [8; 6]. Діти повинні бути інтегровані в місцеву громаду. Сім'ї живуть у SOS містечку, але вони не під замком. Вони відвідують місцеві дитсадки, школи. Якщо знадобиться медична допомога, то вона буде надана в місцевій поліклініці чи лікарні. Діти можуть ходити в гості, до них приходять друзі й однолітки. Адже П.Ф.Лесгафт підкреслює, що мета виховання – сприяти розвитку особистості, вирізнитись своєю мудрістю, самостійністю, художню творчістю і любов'ю. Необхідно пам'ятати, що «не можна дитину зробити людиною, а можна лише цьому сприяти і не заважати, щоб вона сама в собі виробила людину. Потрібно щоб вона створила ідейну людину і прагнула б в житті керуватись цим ідеалом» [3, с. 157].

Варто зауважити, що в SOS містечках діти не лише отримують сімейний затишок, але й повноцінну освіту, навички для того, щоб ставши дорослими, стати успішними й активними членами суспільства. Задля опанування певною професією і збільшення можливостей на ринку праці, SOS містечка мають професійно-навчальні центри, де здобувають фахове навчання в галузях торгівлі, промисловості та різних сферах обслуговування. Все навчання спрямоване на майбутню перспективу, відповідно до потреб ринку праці. Найбільш поширеними є такі спеціальності, як: механік, тесляр, друкар, слюсар, електрик, економіст, торгівельний агент, робота в сфері сільського господарства та інформаційних технологій.

Підліткам із SOS містечка та непристосованим в соціальному відношенні до життя молодим людям надається можливість розвинути свої професійні здібності та отримати кваліфікацію, що дасть їм змогу жити самостійно, як доросла особистість, справлятися з економічним та соціальним натиском. Часто центри працюють разом з місцевими установами чи мають інших партнерів і проводять дослідження на ринку праці та пропонують поради щодо кар'єри.

Навчання з різних спеціальностей має таку ж юридичну силу що й навчання в державних навчальних закладах. Вони мають однаковий навчальний план та практичний досвід. По завершенню навчання молодь отримує диплом державного зразка чи сертифікат майстра.

Що стосується діяльності SOS містечок у США, то варто зауважити, що в 1950 році в Нью-Йорку було засновано фракцію для підтримки роботи SOS містечок в Австрії. В 1963 році цю спілку було зареєстровано під назвою «Об'єднання друзів SOS містечок» (Friends of SOS Children's Villages Inc.). Зараз об'єднання зосередило свої зусилля на спонсоруванні SOS містечок в розвинутих країнах. Через 25 років після створення цього об'єднання, тобто в 1988 році, Міжнародна організація «SOS Дитячі Містечка» вирішила заснувати SOS містечко в США як доповнення до вже традиційної системи «фостерних сімей» [13]. Перше SOS містечко почали розробляти в Коуконат Крік (Cocoput Creek), штат Флорида в 1993 році, де на сьогодні виховується біля 100 дітей віком від 2 до 18 років, які проживають в 11 будинках [10]. Незабаром після цього було створено друге містечко в Локпорті (Lockport), штат Іллінойз. За період існування 233 дитини отримали прихисток в його стінах. Сьогодні в 13

будиночках нараховується 43 дітей. А в 2004 році було відкрито перше SOS містечко, розташоване в міській місцевості в Чикаго. 46 дітей змогли назвати це місце своєю домівкою [11].

Асоціація «SOS Дитячі Містечка» не лише розміщує дітей на проживання, а й розробила цілий ряд програм зміцнення та підтримки сім'ї, надає медичну та соціальну допомогу важким сім'ям.

«SOS Дитячі Містечка» вважають, що найкраще місце для зростання дитини це її біологічна сім'я. Діти мають право виховуватись в оточенні любові, поваги та безпеки. Але в деяких випадках діти мають загрозу втрати виховання в своїх сім'ях, особливо якщо не виконуються їх матеріальні, емоційні, медичні чи освітні потреби. Це відбувається якщо доглядальник недостатньо піклується про дитину за браком компетенції і зобов'язань. Причини втрати сім'ї певною мірою різняться в різних прошарках суспільства, але найбільш поширеними є бідність, домашнє насильство, хвороба чи інвалідність (як дітей так і опікунів), природні катастрофи, збройні конфлікти чи расова дискримінація.

Згідно даних державного департаменту України з усиновлення, на кінець 2008 року в нашій країні функціонує 400 дитячих будинків сімейного типу, де виховується 2605 дітей [9]. Що ж стосується SOS містечок – тут можна зазначити, що Україна є досить молодою країною-учасницею асоціації «SOS Дитячі Містечка», яка ось уже 60 років вирішує проблему сирітства в оригінальний спосіб – створює цілі міста для обділених батьківською любов'ю дітей, де малюки знаходять справжні рідні домівки. 1 червня 2008 року відбулася презентація першого в Україні SOS дитячого містечка, що будується в м. Бровари Київської області [12].

Отже, можна зробити висновок, що дитяче містечко в багатьох країнах світу стало ефективною формою соціального виховання дітей, враховуючи його сімейний принцип і послідовну педагогічну і організаційну діяльність. Звичайно, не варто розглядати такі містечка як універсальний засіб розв'язання всіх проблем і всіх знедолених дітей. Їх можна вважати проміжною ланкою між сім'єю, яка здійснює опіку над дитиною, і притулком.

Список використаних джерел

1. Азаров Ю.П. Семейная педагогика/ Ю.П.Азаров – 2-е изд. – М.: Политиздат, 1985.

2. Власова О.І. Проблеми професійної підготовки вихователів дитячих містечок у спадщині Германа Гмайнера. Дис.канд. пед. наук. – К.: 1993. – 146 с.
3. Лесгафт П.Ф. Семейное воспитание ребенка и его значение/ П.Ф.Лесгафт – М.: Педагогика, 1991. – 176 с.
4. Максимович О.М., Постовий В.Г. Особливості виховання дітей з розлучених сімей: Навчально-методичний посібник. – К.: ДЦССМ, 2004. – 140 с.
5. Пеша І.В. Соціальне становлення дітей в дитячих будинках сімейного типу. Дис.канд. пед. наук. – К.: 2000. – 189 с.
6. Семейное воспитание: Краткий словарь / Сост. И.В. Гребенников, Л.В. Ковинько. – М.: Политиздат, 1990. – 319 с.
7. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. – Избр. пед. соч. Т.1. М., 1979. – С. 33.
8. Тищенко С.П. Психологія виховного впливу сім'ї на дитину. К.: Знання, 1982. – 48 с.

*Н.В.Ковалевська,
канд. пед. наук, доцент
Полтавського ДПУ
ім. В.Г. Короленка*

ОРГАНІЗАЦІЯ ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ, ЯКІ ВИХОВУЮТЬСЯ В УМОВАХ СІМ'Ї

У статті розглядаються особливості організації дозвілля дітей, які виховуються в умовах сім'ї. Аналізується структура дозвілля дітей дошкільного віку, вимоги до його організації, його змісту. Визначається роль домашнього вихователя в організації вільного часу дитини.

The article is devoted to a problem of definition of features of leisure organization for children, who are educated in families. The structure requirements for its organization, its content and forms are analyzed in the article. The role of family teacher in organization of pre-schoolers free time is detailed.

В статье рассматриваются особенности организации досуга детей, которые воспитываются в условиях семьи. Анализируется структура досуга детей дошкольного возраста, требования к его организации, его содержанию. Определяется роль домашнего воспитателя в организации свободного времени ребенка.

Постановка наукової проблеми та її значення. Інститут домашніх вихователів має розгалужені можливості задоволення потреб сучасної сім'ї, розв'язання ряду проблем, пов'язаних з